

UN OBICEI UITAT „STRIGĂTELE PESTE SAT”

Gheorghe Cîrstina,
preot paroh în c. Dragoslavele, restaurator

Dacă s-ar fi putut consemna măcar o parte din tezaurul aflat în mediul sătesc, de-a lungul veacurilor, păstrat prin rapsozii bătrâni, alta ar fi fost situația patrimoniului nostru cultural de astăzi. „Asemenea rapsozi bătrâni, au existat cu siguranță și între geto-daci, iar povestirile lor erau urmărite cu viu interes în adunări” (Crișan I.Hr. 1986, p. 237). „Iordanes afirma că Deceneu, marele preot dac, i-a învățat pe supuși etica și morala, ramuri ale filosofiei, din care rezultă curajul, cumpătarea și spiritul de dreptate” (Crișan, 1986, p.324).

Până în preajma venirii la putere a regimului comunist, exista în Dragoslavele și Rucăr - Muscel din România, un obicei străvechi „Strigătul peste sat” considerat de Romulus Vulcănescu „o instanță judecătorească” sătească. „Este esențială aici, prezența scaunului de judecată care, în tradiția juridică populară, a fost atestat atât în vatra satului, cât și în incinta bisericii” (Vulcănescu, 1970; 197).

La Dragoslavele exista la Vamă, un loc pentru „popreală” (detenție), un loc unde se pedepseau călcările de lege mai mici prin lovituri de vargă, dar și pentru pedepse mari, „țeapa” (trasul în țeapă) sau „funia” (spânzurătoarea)

La Rucărul vecin, preotul haiduc din ceata lui Stanciu Bratu, popa Ion Geantă, pusese „în curtea bisericii, deoparte și de alta a drumului de acces, juguri la care erau înjuțați, oameni care lucrau în zi de sărbătoare și lipseau de la biserică”. (Pârnuță, 1996, p. 28.).

O instanță judecătorească mai blândă unde călcarea normelor morale era sancționată prin satirizarea proanelor implicate era „gura satului” manifestată prin „strigăturile peste sat”. Acest obicei se desfășura în seara lăsatului sec, în postul mare al Sfințelui Paști și era un eveniment ce frământa întreaga comunitate. Stabilirea relelor, se făcea „printr-o pâra publică”, strigătura peste sat (Marian, 194; 200). Toți așteptau cu sufletul la gură să se însereze și, ieșind din case, așteptau

strigăturile cu sufletul la gură. Erau certate persoanele cu derapaje comportamentale și lăudate cele cu realizări frumoase (Pârnuță, 1996, p. 189). Cele mai înfierate erau furtul și adulterul. Dialogul era condimentat cu elemente satirice, care stârneau râsul unora și plânsul altora.

Gura satului devenea sperietoarea tinerilor. Toate strigăturile se făceau într-un mod lipsit de ură, în glumă. Marile adevăruri nu supără dacă sunt spuse în glumă. După ce se însera, grupuri de tineri, dintre cei cărora obștea sătescă nu le putea imputa derapaje în comportament, înzestrați cu voce puternică, simț critic și umor, urcau pe dealurile satului și începeau strigarea, care era un fel de analiză comportamentală a vieții sătești de peste an. Erau luați „*la bani mărunți*”: fetele de măritat și flăcăii de însurat, bogătașii, chiaburii, negustori sau funcționari corupți, văduvele, bețivanii, craii satului, leneșii, avarii și fetele bătrâne (Ghinoiu, 1997, p.192).

Pentru acest lucru trebuia să aibă grupurile un curaj deosebit căci, de erau prinși în fapt de cei cu „*onoarea pătată*”, urma chelfăneala, la propriu. Pentru aceasta fiecare grup organiza echipe de pază (Folclor poetic din Argeș-Muscel, 2014, p. 97). Se stabileau dealurile „*cu ecou*” de unde se făcea strigarea, cine răspunde la strigare, textele pentru fiecare „*strigat*”. Totul se făcea dinainte în mare taină. Toate treburile gospodărești erau terminate din vreme, iar satul se umplea de o liniște nemaiîntâlnită. Ici, colo se mai auzea lătratul unui câine și acela muștrat de stăpâni să tacă. Doar clipocitul apelor nu putea fi oprit.

(Informator, Popa Ion, 81 de ani din satul Dragoslavele)

Culegător Gheorghe Cîrstina 1998

Dăm în continuare informațiile așa cum le-am auzit de la bătrânul Ion Popa zis Zare:

„Dă „*lăsata secului*”, în postul mare al Paștelui, ne adunam șapte inși „*cu jurământ*”, să nu se afle... că era apoi mare necaz și după ce se înnopta mergeam în Podișor (un deal din partea de vest a satului) iar alți șapte inși mergeau în Podei (un deal din partea de răsărit a satului) sau pă dealul Năcii și începeam strigăturilii. Dar, nu așa ce-ți trecea prin cap atunci... le pregăteam și noi mai dă-nainte (mai mult eu le

meșteream, că-mi plăcea poezia la școală). Hotăram pă cine strigăm, care nici să să supere, nici să lăudăm pă nedrept. Mai era ceva ce uitam să vă zic... niciodată nu mergeam în același loc...pe deal, mai puneam câțiva să păzească la drumuri, să nu fim prinși, de frații fetelor strigate, de soți sau oamenii primarului dacă-l luam în târbacă (râs) și-l cam luam mereu. Să striga și în Suseni (partea de sus a satului), dar pă ulița Târgoviștei nu prea, că erau atunci case puțâne. Strigătorii, aveau câte o oală de pământ, găurită, adică fără fund, sau un dovleac cu două găuri mari în el. Începeam bunăuară noi, dâן Podișor... urlam cât ne ținea borjogii (plămânii) cam ca bocitoarele dă la morți:

- A-o-l-e-oooo! Începea strigarea printr-o văitare, un Aoleo... spus prelung. Imediat se auzea răspunsul de pe celălalt deal:

- Ce ți-e m-ă-ă-ă! Ce ți-e?

- M-a nevoit Maria Cotonoga să-i mărit fata măăă!

Dar vai de mama mea, că nu i-o pot mărita măăă!

-Ce hibă are măăă?

- E bună măăă...nu prea muncește...clefăne când vorbește și polfăne când halește... în rest, Doamne ferește. E bună mă...

- E grasă măăă, sau e slabăăă?

- Grasă, ca grasă, da nu e înaltă și cam lenevoasă...

- Are vite, pământuri, ce are?

- Are, are o salbă dă la măsă mare...că nu-i place să meargă la fân c-o arde soarele, dă-i strică picioarele...porci nici atât. A luat un purcel și l-au mâncat șobolanii că erau cât el.

- Ia-o mă pă lopată ș-o aruncă la Țicoi în vatră, că samănă amândoi... două nevoi!

Ana L. era vrednică și mulți o îndrăgeau, dar îi trăgea nădejde un pârlit încrezut, care nici armata n-a făcut, al lui Ion C., care schimba muierilii ca obielilii, lăudându-se cu dramurilii, care le moștenise dă la moșul Toader:

„-A-o-l-e-oooo! Mă aoleu!

- Ce ți-e m-ă-ă-ă! Ce ți-e?

Băiatul lui Ion dâן Podei

Care a ținut vre-o două, trei
O vrea pe Ana de la Gârlă
De nu i-o călca lui tas-o pă urmă!
Era una Leana Banului, o țeapă cam fudulă, mi-aduc aminte c-am
strigat-o și pă aia:

„Nevasta lui Tudorel
Mare baci peste Muscel
A uitat d-unde-a plecat
Și-a ajuns într-un palat...
E zglobie și vioaie
Da-l face mereu „de oaie!”.

„-A-o-l-e-oooo! Mă aoleu!

- Ce ți-e m-ă-ă-ă! Ce ți-e?

- M-a nevoit nașu să-i mărit o fină măăă!

- Cum e măăă, e bună?

- E bună măăă... nu e pretențioasă la mâncare. Dă primăvara până
toamna mîncă urzici, lobodă și poame și când ie foame, ș-aduce aminte
ce neamuri are.

- Și unde stă măăă?

- Asta nu prea poci să spui. Iarna stă la nași, primăvara la un frate
că are dă toate. Vara pă prundul gârliei mîncă zglăvoci și ouă dă rață
sălbatică...

- La Biserică să duce măăă?

- E nelipsită mă, dă la toate pomenilii și parastasilii.

- Măăă, lasă-te dă pețit că cu asta n-ai prea nimerit. Zi lui naș-o
să o punem pă lopată s-o aruncăm la moșu Ion pă vatră, că tot nu vede
bine, n-aude, dar șă uită după „paparude”.

- Gata măăă, să fie într-un ceas bun!”.

După Războiul Mare Dintâi, primarii noștrii nu stăteau mult... o
lună maxim două, dar să umflau în pene cât nouă. Noi asta așteptam să-i
băgăm în gura satului. Nu mai mi-aduc toate aminte, dar știu că l-am
strigat pă I.D. că l-a amendat p-al lui Frăcioaia, care-l tot căta să-și
găsească dreptatea:

„Primarul nostru-i c-an povești
Când îl cauți, nu-l găsești.
Dacă l-ai găsit vre-odat,
Zice că l-ai deranjat
Și amendă ți-ai luat.

Primarii după Război,
Au stat câte un an, doi
Dă la culesul porumbului,
Până la tăiatul coceanului.
Norocul țăranului...”

Mai strigam și pentru dulgheri, erau lacomi și atunci ca și azi.
Erau vorbiți între ei cât să ceară pă zi dă muncă sau la lucrare. Pă cine tocmeai, tot acolo ieșeau:

„Dulgherul de-ți ridică casa
Rămâi dator la el toată viața.
Pă lângă tocmeala făcută
Îți ia și vaca dâncurte
Și te ține ani în șir
Dea-i să dormi sub coviltir,
Așa-i Arsule, așa-i?”

Și chirigii lacomi erau strigați:

„Chirigii s-au vorbit,
Să-ți ia pielea la pârlit,
Pentru un transport sau două,
Îți ia cloșca după ouă.
Așa-i Potcovare așa-i?”

Și paza oilor sau vacilor în munte era diferită ca plată, de la un stăpân de munte, la altul. Păi mai lacomi îi cântam noi:

„Dă tocmești vitele-n munte
N-o să le mai vezi prin curte.
Cu brânza, care-o primești
Nici pisica n-o hrănești
Așa-i Beștereagă, hăăăi?”

Dimoaica era o boieroaică locală, soția inginerului Dimitrie Dima, mare constructor de poduri și arhitect:

*„Fata mare-a lui Dimoaica
S-a făcut cum e șerpoaica
Iarna stă în pension
Vara o-nvață Ion
Cum e viața sub cojoc
Măsa-i supărată foc.
Las-o bre caș-a-i în viață,
Omul cât trăiește-nvață!*

Mai strigam și fetele împopoțonate, mai dihai ca la circ:

*Sus pă Gruii la Feldioara,
Fetele umblă cu cioara
Umblă cu cioara vopsită,
Să te bage în ispită
Că-s așa sulemenite
Ochi și buzele buite
Că atunci când se gată,
Și cățeaua lor le latră!”*

Mai cu câr, mai cu mâr, le luam în târbacă și pă muierile, care li-i să dusese buhul că dau în bobi sau dăscântă:

*„Fata Vetii, Bramburica
E cuminte, mititica,
Dar băieții fug dă ea
Ca dă „Ucigă-l toaca”
Că mă-sa farmece face,
Ea le face, le dăsfăce
Dă nu lasă lumea-n pace”*

Până în anul 1937, toți sătenii se îmbrăcau în portul nostru strămoșesc vechi. Când a terminat școala pedagogică, fiul lui Iosif Catrinescu, a venit în sat îmbrăcat la costum și cravată. Astfel a intrat și el în „gura satului”:

„Paul Catrinu din sat
Dă când este candidat
Nu știm cine l-anvățat
Dă și portul l-a lăsat.
 Și acuma, fără veste,
 Umblă îmbrăcat nemțește
 Toată gloata îl vorbește:
 - Paulică...te trezește...”

Erau și oameni care se comportau rău cu animalele de păvară,
bătându-le sau înjurându-le mai tot timpul:

„Nelu Tincii lui Rădoi,
A rămas cu-n bou, din doi
Că tot îi bătea săracii,
Până îi găsea toți dracii.
 Acu boul îl pierdu-i,
 Trage Ioane-n locul lui,
 Iești dă răsul satului!
 -Așa-i măăă...
 -Așa-i, așa-i”

Nici jandarmul nu era lăsat deoparte:

„Jandarmul nostru din sat,
Singur el s-a amendat.
Ca să fie pildă bună,
A stat treaz... o săptămână!
 Ne temem că nu-i a bună!
 -Așa-i măăă...Piota
 -Așa-i,... așa-i”

Cei care se mândreau (făloșeau) cu urmașii lor ieri, azi nu mai zic
nimic. La bătrânețe sunt purtați prin tribunale și judecați, pe-o brumă dă
avere. Violența în familie, vorbele rele și lăcomia, nu treceau
nesancționate:

„-A-o-l-e-oooo! Măăă, aoleu!
- Ce ți-e m-ă-ă-ă! Ce ți-e?”

*Badea Vasile Bădeanu,
Se făloșea tot anul
Cu copiii și nepoții
Încă nu le dase colții...
-Așa-i măăă...
-Așa-i, așa-i”.*

Dialogul purtat sub mantia întunericului, scotea la lumină năravul mult înfierat al desfrâului:

*„Toma Vetii lu Frăcioaie
A făcut-o iar dă oaie,
L-a găsit (N) în șifonier
Și s-a jurat că e dulgher
Și meserie dă la tos-o a-nvățat
Că e tâmplar dă lux adevărat.
Dar nu știe cum s-a întâmplat
Dă sculele acasă le-a uitat.
Și nici cald nu era, să-l doară la cap
Să muncească dăspuiat în dulap...
Vai...ce papară a luat.
Ei!... ce zici Tomulie?
Ți-ai ales grea meserie...
-Așa-i măăă...
-Așa-i, așa-i”.*

„Șezătorile se făceau îndeosebi iarna și participau la ele mai ales fetele și femeile care veneau cu furca, ghemul și druga, împletitura sau cusătura.

Glumele și voia bună, cântecul și ghicitorile făceau munca „mai cu spor” (Albu Florica, Albu Iulian, 2002,186). Fetele care participau la șezători, erau foarte atente să nu ațipească (să le ia somnul) că era mare necaz, intra în gura satului:

*„Două gemene surori,
Nelipsite-n șezători,
Tac de parcă ar fi mute*

*Dar moșăie pe-ntrecute
Băieții le fură fusele
Când dorm ca „dusele”
Și le pun în loc,
Biberoane cu lapte și busuioc
Cine le-o lua „halal noroc”.*

Aceste „*strigături peste sat*”, erau o formă de judecată foarte veche, în cadrul vieții tradiționale sătești, ce avea menirea de a refula (descărca) animite gânduri și sentimente și atenționa colectivitatea, de urmările nefaste, care s-ar putea întâmpla când sunt abateri de la rânduiala-morală tradițională a satului.

Bibliografie:

1. Albu Fl., Albu Iu. *Monografia comunei Soveja. București. Editura Universal Dalsi, 2002.*
2. Florea M. S. *Sărbătorile la români, vol. II. București, Editura Fundației Culturale Române. 1994.*
3. Ghinoiu I. *Obiceiuri Populare de peste an. București. Dicționar, Editura Fundației Culturale Române, 1997.*
4. Horațiu Cr. I. *Spiritualitatea geto-dacilor. București, Editura Albatros, 1986.*
5. Pârnuță Gh. *Rucăr-Muscel. București, Editura „Vasile Cârlova”, 1996.*